

L. Rédei Mária:^{*}

A Budapesti Közlekedési Szövetség területén várható demográfiai kihívások

Abstract

The surrounds of Budapest have been in the focus of development attention. The actuality of the paper is the turning point of population development of capital and agglomeration after the suburbanisation period it is expected to verify the first sign of dezurbanisation. The aim of this paper is to map the current demographic situation on small territorial level and to give a prognosis up to 2036.

Probably the spatial distribution of foreign population creates high interest towards the management of mobility, which is highly related to the future expectation. The international migration is the balance of stable population. The spatial analysis of international flow by different arguments is able to put forward the regional strategy of movement. The regional actor plays a determining contribution in integration of foreigners. The stock of foreign population is the top in the country in Budapest agglomeration. It is a great challenge for the capital to integrate inhabitants by different culture, skill and social value. Although the initiatives of this estimation based on demography techniques, but the output is related to economical and infrastructural strategy.

1992-ben a Budapesti Általános Rendezési Terve kapcsán készült az a meglepő előreszámítás, aminek bekövetkezéséhez nem is volt szükség 20 évre. Ez az előretételezés a főváros lakosság számának 1,6 millióra történő csökkenését prognosztizálta. Az itt felhasznált hipotézis a szuburbanizációs folyamatok megjelenésének egyik első előfutára volt.¹ Az eltelt időszak demográfiai folyamatai is azt igazolták, hogy a migráció jelenti a népesedési folyamatok nyelvét.

A demográfiai összetevők 2036-ig történő kitékintése azt mutatja, hogy: a változások üteme mérséklődik, összetételbeli módosulás válik jellemzővé, ez a térség az ország népességének közel felét jelenti. Az átlag életkor 7 évvel nő, és jellemzően 48 év lesz a mai 41 helyett, Belépünk a munkaképes korúak számának csökkenési szakaszába, gyors öregedés várható, különösen a pesti oldalon, és a perifériákon. Ott nő a lakosság száma leginkább, ahol most is a legsűrűbb.

Budapest területén 2036-ig valószínű 30 ezer fős tényleges növekedés, ebből –186 ezer természetes fogyás, és –23 ezer kivándorlás és +240 ezer nemzetközi bevándorlás.

Budapest nélkül a BKSZ területeken 2036-ig a tényleges növekedés 160 ezer. Ugyanakkora a természetes fogyás, +233 ezer bevándorló, nemzetközi +87 ezer. Az országon belüli koncentrálódás folytatódik.

A nemzetközi vándorok önálló döntésük alapján változtatják meg a lakóhelyüket, mely választásra az általuk felmért külső és belső tényezők, a vonzó és taszító hatások meghatározó szereppel bírnak.² A globális, kontinenseken átívelő világméretű migrációban, Magyarország geopolitikai helyzeténél fogva közvetítő módon vesz részt. A migráció nagyobbik hányada (68%-a) a nagyvárosi térségeket keresi, így a BKSZ érintettsége számottevő. Az elmúlt 12 év nemzetközi adatainak elemzése megerősítette azt, hogy a külföldi népesség elhelyezkedésének súlypontja a BKSZ térsége felé nő.³ Magyarországon a 70-es évektől kezdődően a lakónépesség száma folyamatosan csökken. Belátható időn belül va-

^{*} DSc, ELTE TTK Földrajz és Földtudományi Intézet, a Földrajztudományi Központ vezetője, Társadalom és Gazdaságföldrajzi tanszék.

lőszíniileg hazánkban csak a nemzetközi migráció lehetőségei képesek a népességfogyást mérsékelni.⁴ A nemzetközi vándorlás Magyarország népességszámának növelésére közvetlen hatást gyakorol, emellett közvetett fiatalító effektusa is van.

1. táblázat. A várható népességszámok 2036-ig

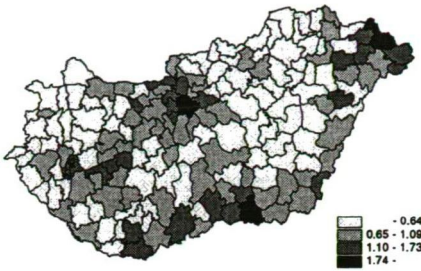
Évek	Budapest	BKSZ	Összesen	Magyarország
2006	1 698 106	2 132 239	3 830 345	10 076 581
2011	1 677 660	2 207 248	3 884 908	9 997 114
2016	1 668 141	2 258 946	3 927 087	9 906 454
2021	1 679 059	2 291 507	3 970 566	9 823 056
2026	1 699 130	2 300 445	3 999 575	9 719 803
2031	1 714 162	2 299 713	4 013 875	9 584 019
2036	1 728 284	2 292 721	4 021 005	9 426 003

A rendszerváltás óta hazánk nemzetközi vándorlási többlettel rendelkezik. Azaz, több külföldi érkezik hazánkba, mint ahány honfitársunk elhagyja azt. A külföldiek hatása egyre nagyobb Magyarországon.⁵ Míg 30-40 000 főre tehető az éves természetes fogyás, addig 10–20 000-es éves, pozitív migrációs egyenleg jellemzi Magyarországot. 2008. január 1-jén 174 697 külföldi állampolgár tartózkodott huzamosan hazánkban, ez a lakónépesség 1,74%-a. Azaz, száz Magyarországon élő ember közül majdnem kettő külföldi. Az ezredforduló utáni hét évben, országos átlagban a külföldiek aránya 61%-kal növekedett. Közülük a Kárpát-medence országaiból (Ausztria, Szlovákia, Ukrajna, Románia, Szerbia és Montenegró, Horvátország, Szlovénia) érkezők súlya domináns, és 5%-kal gyorsabban nő az ezen országokon kívülről érkezőktől, ami mutatja, hogy a volumenük mellett az arányuk is gyarapodik. Legtöbbször Romániából, Ukrajnából, Szerbia és Montenegróból érkeztek hazánkba. E csoportokon kívül, jelentős számban élnek az EU15 országok állampolgárai (főként németek és osztrákok) is Magyarországon. A szomszédos országok állampolgáiraival kiemelten foglalkozom a következőkben.

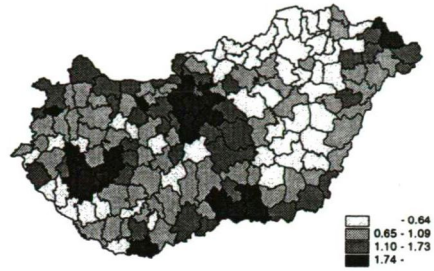
A külföldiek esetén Budapest erőteljesen felülreprezentált, mely egybeesik a nemzetközi trendekkel, azaz a migráció elsődleges célterületei a fővárosok. Ezt a hatást az európai kontinensen kívülről érkezettek határozottabban mutatják (az ázsiaiak 77%-a lakik a fővárosban, további 13% a megyei jogú városokban). A munkaképes korúak aránya még nagyobb az összes várost figyelembe véve, még a falvakban a nyugdíjasoké jelentős.

A vizsgált 12 év alatt, egyrészt Budapest vonzó hatása erőteljesen fokozódott a külföldiek körében, méghozzá a megyei jogú városok arányainak visszaszorulásával, a kisebb városok és községek konstans rátái mellett. Ezekben az utóbbi esetekben csak állampolgársági súlyok változtak. Megnőtt az EU15 országokból érkezők érdeklődése, és lecsökkent az Európán kívülieké. A külföldiek arányainak vizsgálata esetén az átlagból pozitív értelemben hat térség emelkedik ki. A Balaton környéke, Budapest, Pest megye, az ukrán-, román-, és végül a szerb-montenegrói határ menti kistérségek (L. 1–2. ábra).

Tény, hogy a BKSZ a külföldi lakosság letelepedése és tartózkodása szempontjából centrumterület. A külföldiek főként itt koncentrálnak, 2001-ben, a külföldi lakosság 52%-a tartózkodott e térségben, ami 2008-ban már elérte a 62%-ot. A koncentráció az ország egyéb kistérségi szintjén is fokozódik. Ezzel megerősíthető az a globálisan jellemző szabályszerűség, hogy a külföldiek a nagyvárosi térségeket fokozottan keresik. A migránsok domináns része Budapestre és vonzáskörzetébe került, kisebb hányada a határ menti kistérségekben, illetve a Balaton környékén él. Összességében elmondható, hogy a szomszédos országokból Magyarországon tartózkodó külföldiek számára egyöntetűen Budapest, és Pest megye vonzócélpontot jelent.

1. ábra. Külföldiek aránya 100 lakosra, 2001. jan. 1.

2. ábra. Külföldiek aránya 100 lakosra, 2008. jan. 1.

Mint arra utaltunk, nemcsak a közvetlen népszékszám növekedési hatással, de a közvetett strukturális is foglalkoznunk kell. Ebből kiemelkedő a fiatalító hatás. A hazánkban élő külföldiek betöltött korévek szerinti eloszlása jelentősen különbözik a magyar állampolgárokéttől. A külföldieknél a 15–64 éves korcsoport a domináns.

A lakónépszétség átlagéletkora 2001. január 1-jéről 2008. január 1-re 39,3 évről 40,7 évre nőtt (Budapesten 41,9-ről 42,6-ra), ugyanezen időintervallum alatt a külföldiek esetén az átlag sokkal gyorsabban 35,9-ről 39,00-ra változott országosan. A migráns népszétség átlagéletkorának a hazai népszétségénél sokkal gyorsabb ütemű öregedése Budapestet, és a BKSZ kistérségeket sokkal kevésbé érinti, itt a külföldiek átlagéletkora a vizsgált 7 év alatt 35,2-ről 36,4-re változott. Budapest teljes lakónépszétségének az átlagéletkorát kb. 0,3 évvel csökkentik a külföldiek. Így a BKSZ kistérségekben továbbra is jellemző lesz a munkaképes korú, fiatalabb külföldi népszétség beáramlása.

A külföldiek esetén az országos és a kistérségi adatok is jelentősen eltérnek a lakónépszétség értékeitől. A gyermeknépszétség eltartottsági rátája itt országosan 0,11-ről 0,10-re változott a vizsgált hét év alatt, míg az időskori eltartottsági ráta 0,08-ről 0,11-re nőtt. Így 100 aktív korú külföldire 10 fiatalkorú (0–14) és 11 idős (65–X) jut, ami gazdaságilag sokkal jobb arányt mutat a lakónépszétség megfelelő adatainál. Az eltartottsági ráta az osztrákok esetén a legmagasabb a külföldiek közül (0,38), mely nagyrészt az idős népszétség miatt van így. Hasonló az EU15 arányához (0,32), majd az amerikai kontinens következik (0,25). Ezekben az esetekben is az idősek súlya magas. A legkisebb eltartottsági rátával a szlovákok (0,08), szlovének (0,15), románok (0,18), ukránok (0,19) rendelkeznek. Fontos megjegyezni az afrikaiak (0,11), és ázsiaiak (0,20) előnyös arányait is.

Összefoglalva

- A külföldiek hatása egyre nagyobb Magyarországon, ami egyrészt hazánk népszétség-fogyásával, másrészt a külföldiek számának növekedésével függ össze. Így hét év alatt a magyar állampolgárok aránya 1,08%-ról 1,74%-ra, azaz 60%-kal növekedett.
- A külföldiek területi elhelyezkedéséről megállapítható, hogy domináns részük Budapesten és vonzáskörzetében él, míg kisebb hányaduk a határ menti kistérségekben, illetve a Balaton környékén. Budapest centrum tulajdonságokkal rendelkezik, a magas kvalifikált munkaerőt nagyobb távolságokból is képes toborozni. Amíg Budapest globális célpontja a migránsoknak, ahol nem európai állampolgárok többsége él, addig a Balaton környéke inkább az EU15 országok állampolgárait jellemző letelepedési hely; a határ menti kistérségek pedig csak lokális célpontok.

- Sok más úgynevezett nagy-befogadó országgal ellentétben (például USA, Nagy-Britannia, Olaszország, Spanyolország, Ausztrália stb.) hazánkat a hazai népességgel megegyező, vagy azt meg is haladó iskolai végzettségű külföldi állampolgárok választják új lakhelyül (szellemi tökenövekmény), akik nagyobb részt magyar nemzetiségűek, így nincsenek nyelvi nehézségek, a beilleszkedés könnyebb. A külföldi állampolgárok között magasabb az aktív korúak-, és az adófizetők aránya is.
- A külföldiek növekvő számából, lakónépességtől való demográfiai eltérésekből leoszűrhető, hogy az általuk preferált területeken jelentősen, pozitívan befolyásolják a regionális társadalmi-gazdasági folyamatokat, nemcsak humán, de gazdasági többletet is jelentenek.⁶

BKSZ térség

A főváros migrációs centrum voltát támasztja alá más megközelítésben, hogy 2008-ban Budapesten átlagosan 4,37 külföldi jut 100 lakosra (országosan pedig csak 1,74). Ezek az arányok természetesen Budapesten belül sem egyenletesek. A kérdésben legjobban érintett kerületek: a II, XII, V, VI, VII, VIII, X, XIII, XIV, XI.

A II. kerületben az EU15 országokból érkezők (az itt élő külföldiek 32%-a), és az ázsiaiak (23%) vannak túlsúlyban, sok amerikai is él itt (6%). Mindössze 16% a románok aránya, mely a 41%-os átlagos budapesti súlyuk felét sem éri el. A XII. és V. kerületben hasonló arányokkal találkozunk, az előbbinél EU15 34%, Ázsia 14%, Amerika 9%, Románia 18%, 5% ukrán az utóbbi kerületnél rendre 28, 18, 5, 16%, valamint 12%. A VI. kerületben is magas még az EU15 (19%) országokból és az amerikai kontinensről érkezők aránya (4%), azonban az ázsiaiak (21%), és a románok (25%), szerb-montenegróiak és ukránok (7–7%) arányai már magasabbak. A VII. kerületben még nagyobb az eltolódás (10% EU15, 19% ázsiai, 35% román, és 8% szerb-montenegrói illetve ukrán). A VIII. kerületben 36% ázsiai, 38% román, 7% ukrán, míg a X. kerületben 53% (!) ázsiai, 27% román, 7% ukrán. Ez az egyedüli kerület, ahol a külföldiek közül az ázsiaiak vannak többségben.

A 2001-es arányok nagyon hasonlítanak a 2008-asokéra. Az ázsiaiak aránya a VIII. kerületben 43%-ról 36%-ra esett vissza, ezen kívül jelentős elmozdulás a kerületek állampolgársági struktúrájában nem látható.

A Budapesten lakó külföldiek állampolgársága összességében nagyon változatos képet mutat, sokkal változatosabbat, mint az ország más tájain. Hiszen 158 ország állampolgárai élnek ebben a városban, ezzel szint a teljes paletta szerepel itt és ez tovább növeli a kihívásokat. A beilleszkedés szempontjából kiemelten érdekes az, hogy minél messzebből jön valaki, annál inkább a főváros válik elsődleges célponttá. Ezt mutatja az, hogy a Magyarországon élő afrikaiak 58, ázsiaiak 77%-a, amerikaiak 56%-a él itt. A szomszédos országokból érkezők (akik még jobban ismerik hazánkat) 36% él Budapesten, a románok 41, ukránok 36, szerbek és montenegróiak 23, szlovákok 35, szlovének 47, horvátok 20, osztrákok 17%-a. Jelentős számban vannak itt az EU15 országokból, Szlovákiából, Törökországból, Kínából, Vietnámból, Szerbia és Montenegróból, Ukrajnából, Oroszországból, Szíriából. Leginkább nominálisan mégis Románia magaslik ki (37 ezer fővel).

A Budapesten belüli nemzetközi vándorlási egyenlegekben minden kerületben emelkedik a külföldiek száma, ahogy a 2-es táblázat mutatja. Azoknak a kerületeknek a növekedési üteme a legnagyobb, ahol már korábban is több külföldi élt. Mindez megerősíti azt a nemzetközi migrációra jellemző szabályszerűséget, hogy a migrációs hálózatoknak meghatározó környezeti vonzó hatása működik. A környezet ebben az esetben is kulturális, gazdasági és nyelvi hovatartozás alapján fejt ki hatását.

A Budapesten kívüli BKSZ kistérségek vándorlási adatai (lásd 3. tábla) azt mutatják, hogy sorrendben a Veresegyházi, Gyáli, Monori, Budaörsi, Váci, Ceglédi, Dabasi kistérségek rendelkeztek a legnagyobb külföldi lakosság szám növekedésével.

2. táblázat. Budapesti kerületek külföldi lakosságának növekedési üteme (%)

kisterkod	Kistérség neve	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2002-2008
3101	Budapest I. kerület	110,94	103,95	96,93	109,34	138,29	106,37	106,09	190,74
3102	Budapest II. kerület	110,78	106,21	105,47	92,99	145,78	112,73	108,35	205,46
3103	Budapest III. kerület	108,84	95,91	143,63	87,16	107,05	104,21	100,76	146,89
3104	Budapest IV. kerület	121,46	97,27	117,65	115,76	101,08	107,55	100,73	176,20
3105	Budapest V. kerület	109,92	93,69	90,36	127,85	153,60	104,59	108,47	207,32
3106	Budapest VI. kerület	107,99	98,20	94,56	120,24	139,08	109,99	106,78	196,94
3107	Budapest VII. kerület	115,19	94,49	87,97	135,10	127,72	110,28	108,11	196,98
3108	Budapest VIII. kerület	119,47	93,59	102,66	125,80	128,29	105,61	105,75	206,88
3109	Budapest IX. kerület	103,50	98,62	99,81	128,07	126,04	106,43	107,78	188,65
3110	Budapest X. kerület	121,59	99,07	105,21	130,76	120,55	103,75	108,87	225,66
3111	Budapest XI. kerület	102,31	97,71	172,00	67,44	126,85	106,90	104,75	164,73
3112	Budapest XII. kerület	106,37	98,98	93,03	108,43	140,14	111,40	106,32	176,27
3113	Budapest XIII. kerület	114,93	100,75	93,12	141,43	122,63	96,76	109,39	197,93
3114	Budapest XIV. kerület	110,33	96,10	144,33	87,03	115,51	107,05	110,00	181,15
3115	Budapest XV. kerület	114,87	97,89	97,43	139,62	109,99	105,44	105,01	186,27
3116	Budapest XVI. kerület	117,16	100,92	101,36	136,38	110,22	103,79	105,16	196,63
3117	Budapest XVII. kerület	111,10	99,30	106,91	137,73	112,60	101,79	102,07	190,06
3118	Budapest XVIII. kerület	103,03	99,47	99,19	138,02	110,74	103,90	103,45	166,99
3119	Budapest XIX. kerület	118,05	99,63	100,45	130,42	112,12	103,75	103,03	184,66
3120	Budapest XX. kerület	105,52	101,31	118,34	121,81	105,18	107,36	106,91	186,01
3121	Budapest XXI. kerület	114,29	100,63	99,82	137,33	109,72	109,28	106,30	200,93
3122	Budapest XXII. kerület	108,61	102,21	100,81	127,28	115,81	104,00	105,08	180,28
3123	Budapest XXIII. kerület	206,20	102,26	149,63	122,36	160,44	110,14	115,68	789,15

3. táblázat. Külföldi népesség növekedési üteme, 2002-2008 (előző év = 100%)

kisterkod	kistérség	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2002-2008
4315	Veresegyházi	158,01	106,03	106,46	134,71	112,25	108,99	103,68	304,76
4312	Gyáli	121,83	108,48	119,01	142,24	105,14	104,69	110,01	270,89
4305	Monori	132,38	107,89	118,41	126,75	105,52	105,43	105,20	250,86
4310	Budaörsi	123,49	108,60	110,43	124,72	113,42	105,15	112,43	247,67
4309	Váci	118,46	101,67	116,24	129,83	101,69	123,54	106,06	242,20
4302	Ceglédi	116,25	101,88	119,66	138,81	98,41	107,67	114,99	239,69
4303	Dabasi	131,65	100,32	115,02	136,67	98,37	102,27	114,55	239,24
4307	Ráckevei	118,15	106,55	114,84	129,48	105,23	106,55	108,48	227,67
4313	Pilisvörösvári	120,95	104,50	125,19	123,04	103,59	104,85	103,83	219,55
4301	Ászói	115,34	100,49	118,14	131,95	108,49	106,09	104,92	218,18
4316	Érdi	123,56	104,05	116,28	125,59	107,39	102,16	104,34	214,94
4005	Hatvani	100,00	114,04	113,21	112,47	103,07	91,76	155,11	213,01
4311	Dunakeszi	126,17	98,43	117,88	128,61	107,67	100,98	103,97	212,82
4306	Nagykátai	130,02	102,45	108,66	128,57	103,53	105,06	103,44	209,34
4314	Szentendrei	120,39	102,90	110,04	128,88	101,12	104,85	104,27	194,22
3101	Bp	111,88	98,54	112,65	111,44	121,70	105,90	106,33	189,65
3701	Bicskei	121,81	106,65	135,49	96,46	95,41	139,04	83,68	188,47
3710	Ercsi	112,43	108,04	117,21	104,76	110,81	105,14	106,51	184,75
4304	Gödöllői	124,73	98,94	111,97	125,59	100,10	98,23	106,47	181,66
3704	Gárdonyi	107,11	109,95	111,21	97,67	116,27	103,41	104,95	161,42
4308	Szobi	110,22	107,95	107,98	102,84	106,63	105,18	102,46	151,82
3304	Kecskeméti	96,75	94,93	109,63	121,30	103,75	110,10	106,80	149,01
4102	Esztergomi	108,29	68,23	158,21	108,02	99,51	100,24	117,44	147,93
4201	Balassagyarmati	102,19	110,70	102,90	109,86	113,25	97,36	99,22	138,89
4601	Jászberényi	103,60	101,24	110,78	116,59	86,91	104,59	110,86	136,50
3309	Kunszentmiklósi	107,52	100,70	103,47	110,74	103,03	113,53	88,60	128,57
4203	Páztói	110,24	100,71	123,40	108,05	93,09	112,57	81,73	126,77
3707	Székesfehérvári	100,36	100,72	116,37	102,75	91,82	100,81	101,85	113,94
3709	Adonyi	112,44	100,88	115,35	106,08	90,32	93,65	97,03	113,93
4107	Tatabányai	102,78	56,43	216,28	95,13	83,52	100,67	104,98	105,33
4604	Szolnoki	102,11	102,92	106,04	103,01	91,66	98,46	97,00	100,50
4101	Dorogi	81,38	75,14	126,69	114,54	82,38	106,92	110,59	86,44

A belföldi vándorlás megbízhatósága

A népesedés jelenlegi és jövőbeli kulcskérdése a lakosság térbeli elmozdulása. Mind a határokon belüli, mind a határokat átlépő nemzetközi migráció számottevő mértékben érinti a fővárost. E demográfiai események által hordozott mennyiségi és összetételbeli változások elemzése a jövőbeli kitekintés az előretekintések megbízhatóságát alig növelik. Annak érdekében, hogy az előreszámítás kockázatait mérsékeljük, elemeztük a belföldi vándorlást Budapest, BKSZ és az ország többi kistérségei között nemek, korcsoportok szerint, az 1993–1997., 1995–1999., 2000–2004., 2003–2007. időintervallumokban. Az elemzések kiterjedtek a migrációban résztvevők nem és életkor szerinti változására, az egyes térségek közötti un. térbeli összefüggés elemzésére.⁷ Az életkor szerinti ötévenkénti specifikus grafikonok az egyes területi relációkban azt mutatják, hogy nem állíthatunk fel olyan hipotéziseket, hogy a migrációban résztvevők életkori összetétele azonos. Példaként lásd az 5. ábrát. Számottevő az eloszlásbeli eltérés az utóbbi öt évben. Azt látjuk, hogy a termékenységi eltolódás megnyilvánul a lakásváltásban is. Egyre későbbi életkorba kerül sor a migrációra és az idősek egyre kevésbé mozdulnak.

Belföldi vándorlási viszonylatok

Budapestről a BKSZ településekbe, és az ország többi részébe is megnőtt a vándorlási kedv, azonban fordítva ez a sokkal markánsabb, így Budapest belföldi vándorlási egyenlege folyamatosan javul.

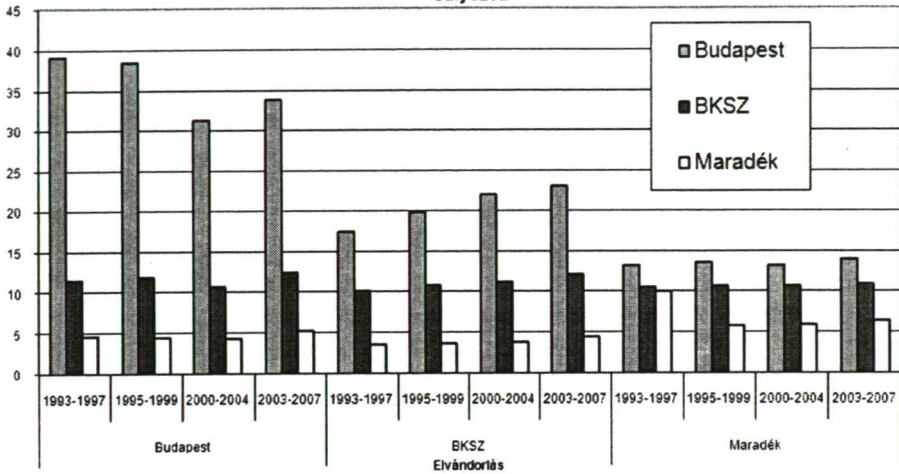
Budapestről Budapestre az ezredfordulós visszaesést követően ismét nőtt a költözés. A BKSZ-ből a fővárosba és magán a területen belüli mozgás folyamatosan erősödik. Az ország maradék részéből történő elmozdulás állandó arányú a főváros és a BKSZ területére.

A 3., 4. ábrák mutatják, hogy miként alakult a főváros, a BKSZ és maradék közötti vándorlás területi relációja. A 3. ábra nem tartalmazza az adott területi egységen belüli, un. átlómozgást, mint Budapest kerületeken belüli, BKSZ-en belüli, így csak nagyobb távolságúakat mutatja. A 3. ábra megerősíti azt, hogy a mozgás döntő hányada nem az adott kerületen belül, de a fővárosban történik. Ebben voltak kisebb időbeli változások. Növekvő, de kisebb arányú a környékről a belső részekre irányuló költözés. Időben erősödik a BKSZ-ből Budapestre reláció. Valamint ez a nagytérség az ország egészére növekvő vonzást gyakorol.

Mindazonáltal a vándorlások döntő többsége a vizsgált csoportokon belül zajlik: azt látjuk, hogy a Budapesten belüli szerep mérséklődik, a BKSZ-en belüli arány állandó, és az ország fennmaradó részeiben a mobilitás lassul. Budapesten, a kerületeken belüli költözések arányai csökkennek a belföldi vándorlás egészéhez (kerületeken belüli + kerületek közötti) képest, és ugyanígy a „Maradék” részben a régió belüli mozgások csökkennek le a teljeshez képest.

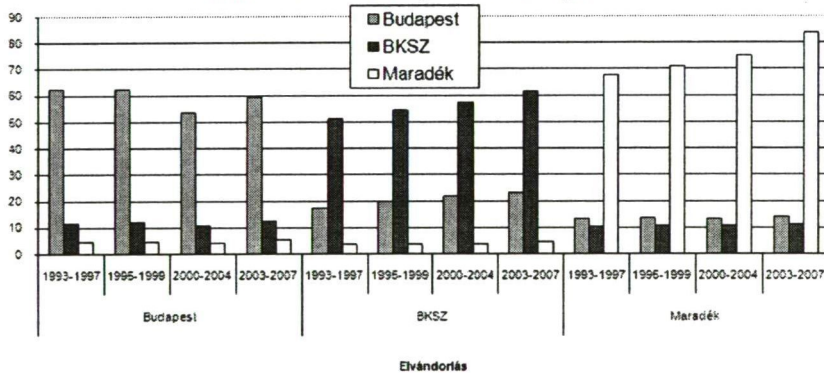
Az országon belüli vándorlás népességre súlyozott értékeinek alakulásából is a legnagyobb mozgást a térségen belül láthatjuk. E szerint meghatározó Budapest migrációs kapcsolata az egész országban és a BKSZ területével. A fővárosból az elvándorlás 1000 lakosra súlyozva látható, hogy a 2000–2004 közötti időszakot követően a csökkenő trend megfordult és nőni kezdett. A BKSZ és a főváros kapcsolata erősödött és a migráció „tápláló területe” lett. Miközben jellemzően a BKSZ térségében is erősödött a mobilitás. A BKSZ-en túli, az ország maradék térségei kibocsátó szerepükből veszítettek. Egyértelműen erősödött Budapest és a tágabb térség kapcsolata.

Belföldi vándorlás (kistérségen, és kerületeken belüli vándorlások nélkül, illetve a maradék kategóriában a régiókon belüli vándorlások nélkül) 1000 lakosra súlyozva

3. ábra. Belföldi vándorlás (kistérségen belüli vándorlások nélkül) 1000 lakosra

Belföldi vándorlás (kistérségen, és kerületeken belüli vándorlásokkal/költözésekkel) 1000 lakosra súlyozva

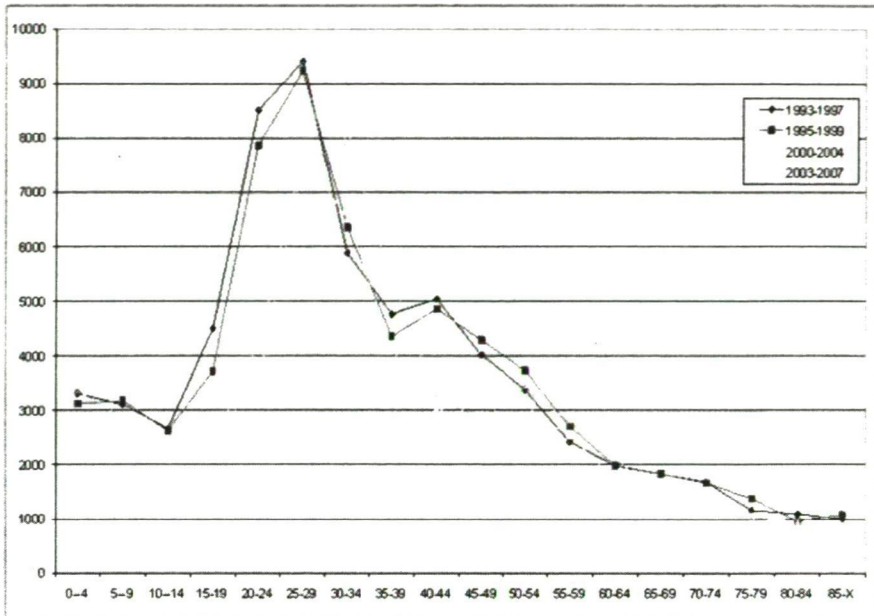

4. ábra. Belföldi vándorlás (kistérségen és kerületeken belüli vándorlásokkal) 1000 lakosra

Budapest kerületek közötti mozgás

A jelentős vándorlási deficit folyamatosan csökkent, legdinamikusabban az utóbbi 4–5 évben, melynek következménye az, hogy a 2007-es évben Budapest egésze belföldi vándorlási többlettel rendelkezik!

Kerületek között jelentős különbségeket figyelhetünk meg a belföldi vándorlás tekintetében. A I., III., V., VI., VII. kerületek kivételével 2007-ben az összes kerület mérlege pozitív volt. A teljes 15 éves periódust vizsgálva a XVI., XVII., XVIII., XX., XXII., XXIII. kerületek egyenlege a legpozitívabb, míg az I-XV, XIX, XXI kerületek fogyatkozással dinamikusan voltak. A lakóhely-változtatásnak nemcsak a mennyisége, de annak korösszetételbeli hatása is döntő fiatalító hatással jár együtt.

5. ábra. Nők átlagos Budapesten belüli vándorlása korcsoportok szerint

A belföldi vándorlás alakulása Budapesten belül és más kerületek közötti költözéssel együtt az egyes időperiódusokra átlagosan és a megfelelő életkorra súlyozva a következőket mutatta: A női lakosság költözése a korábbi időszakokhoz képest, 2003–2007-ben későbbre a 35 év körülire tolódott és kisebb intenzitással, a leánygyermekkel együtt történt (5. ábra). Visszaesett az időskori 60 év feletti költözése. A férfiak azonos trend eltolódást mutattak, és ez markánsan eltér a korábbi 5 év korszpecifikus eloszlásától. Valószínű, hogy a termékenységi magatartás életkori eltolódásával hozható összefüggésbe. Az ún. Rogers görbe mindkét nem esetében a fővároson belül családvándorlásra jellemző vonásokat mutatja, a vidékről ide irányuló mozgás nem család jellegű.

Budapesten is a legnagyobb mozgás magában a kerületeken belül van, ami növeli az előretételek megbízhatóságát, mert nem további 22 kerületi vagy egyéb területi egység kapcsolatait kell figyelembe venni.

Az „átló” elemei nélkül, azaz más kerületekkel, távolabb mozgás nem és életkori profilkja megerősíti az új életkori eloszlást, a legutóbbi évekre. Családvándorlás és jóval kisebb életkori csúcs és eltolódás, valamint 40 év után csökkenő mobilitási intenzitás jellemző. A nők mobilitása férfiakhoz viszonyítva fokozottabb.

Budapestről a BKSZ-be történő mozgás során hektikusan változó korprofil jellemző. Kisgyerekekkel, 30–34 éves életkorban az utóbbi időszakban felfokozott költözés a jellemző. Több évtized elemzése erősítette már meg, hogy míg Budapesten belül családvándorlás jellemző, addig kívülről Budapestre többségében egyedül álló személyek érkeznek. Nagyobb arányban érkeznek nők, mint férfiak és a jellemző életkori csúcs 25 év körül van. Itt is mindkét nemre jellemző az életkori eltolódás és a 60 év utáni nők és 65 év feletti férfiak egyre mérséklődő mobilitási hajlandósága. Az egyéb kistérségekből Budapestre irányuló mozgás mutatja az életkori eltolódást, a nők magasabb mobilitását és a mindkét nemre jellemző időskori immobilitás erősödését.

Jegyzetek

- ¹ Rédei Mária (1995): Budapesti ÁRT demográfiai számításai, CD kiadás.
- ² Rédei Mária (2005): A nemzetközi migráció folyamatának irányítása. Statisztikai Szemle, 83. évf. 7. sz.
- ³ Rédei, Mária–Kincses, Áron (2008): A szomszédból érkező migránsok hatása a hazai gazdasági és társadalmi különbségekre. *Közép Európai Közlemények*, Geográfusok, regionalisták és történészek tudományos szemléje. 1. évf. 1. szám. pp. 3–17.
- ⁴ Habcsek László (2003): Magyarország népességének jövőbeli alakulása, KSH Népeségkutató Intézet. Kutatási jelentések 68. Budapest.
- ⁵ Illés Sándor–Kincses Áron (2009): Cirkuláció és migráció Magyarország nemzetközi vándormozgalmában, *Statisztikai Szemle* 87. évfolyam: (7–8. szám) pp. 729–747.
- ⁶ Kincses Áron (2009): A Magyarországon élő külföldiek területi elhelyezkedése, 2006. *Tér és Társadalom* XXIII. Évf. 2009/1. pp. 119–131.
- ⁷ Ily módon a demográfiai előreszámításhoz felhasználható elemeket, mozgási viszonylatokat kapunk. Az egyes naptári években történő események eltérő demográfiai összetétel mellett jönnek létre. Ennek hatását kizárva tudunk kitekintést végezni.